

Bijlagen

Bijlage 1 Conclusies en aanbevelingen

Toelichting

De bewijskracht van de conclusies op basis van de literatuur is ingedeeld op basis van landelijke afspraken (EBRO/CBO). Er wordt onderscheid gemaakt tussen vier niveaus die gebaseerd zijn op de kwaliteit van de onderliggende artikelen:

- Niveau 1: onderzoek van niveau A1 of ten minste twee onafhankelijk van elkaar uitgevoerde onderzoeken van niveau A2
- Niveau 2: één onderzoek van niveau A2 of ten minste twee onafhankelijk van elkaar uitgevoerde onderzoeken van niveau B
- Niveau 3: één onderzoek van niveau B of niveau C
- Niveau 4: mening van deskundigen

Kwaliteitsniveaus (interventie en preventie)

- A1 Systematische review van ten minste twee onafhankelijk van elkaar uitgevoerde onderzoeken van A2-niveau
- A2 Gerandomiseerd dubbelblind vergelijkend klinisch onderzoek van goede kwaliteit van voldoende omvang
- B Vergelijkend onderzoek, maar niet met alle kenmerken als genoemd onder A2 (hieronder valt ook patiëntcontroleonderzoek, cohortonderzoek)
- C Niet-vergelijkend onderzoek
- D Mening van deskundigen, bijvoorbeeld de werkgroepleden

Op basis van de wetenschappelijke conclusies formuleerde de werkgroep de volgende aanbevelingen.

Algemene aanbevelingen

1 Zwangerschapsgerelateerde bekkenpijn (niveau 2)

Het is aannemelijk dat ZGBP een normaal verschijnsel is met een snelle afname van pijn kort na de bevalling.

Kwaliteit van de gevonden artikelen: A (Van der Pol et al., 2007¹; Bastiaenen et al., 2004², 2006³, 2008⁴ en Bastiaanssen et al., 2005⁵), B (Hansen et al., 1999⁶ en Ostgaard et al., 1992⁷) en C (Svensson et al., 1990⁸).

2 Etiologische factoren (niveau 2)

Het is aannemelijk dat etiologische factoren leidend tot ZGBP niet beïnvloedbaar zijn door de fysiotherapeut. Aansluiting bij het advies te stoppen met roken voor iedere vrouw die zwanger wil worden is belangrijk.

Kwaliteit van de gevonden artikelen: A (Bastiaanssen et al., 2005⁵), B (Kristiansson et al., 1990⁹; Ostgaard et al., 1991¹⁰), C (Saugstad et al., 1991¹¹) en D (Nwuga et al., 1982¹²; Mantle et al., 1977¹³; Endresen et al., 1995¹⁴; Mens et al., 1996¹⁵; Worku et al., 2000¹⁶; Damen et al., 2001¹⁷; Orvieto et al., 1987¹⁸; Berg et al., 1988¹⁹; Stapleton et al., 2002²⁰; MacLennan et al., 1986²¹ en Svensson et al., 1990⁸).

3 Rol van de fysiotherapeut (niveau 1)

Het is aangetoond dat het stimuleren van zelfmanagement gericht op het omgaan met specifieke lage rugpijn effectief is.

Kwaliteit van de gevonden artikelen: A (Barlow et al., 2002²²; Moore et al., 2000²³ en Von Korff et al., 2005²⁴).

Screening en diagnostisch proces

4 Diagnostische tests (niveau 4)

Er is geen bewijs dat met de diagnostische tests die specifiek ontwikkeld zijn om ZGBP vast te stellen, ZGBP onderscheiden kan worden.

Kwaliteit van de gevonden artikelen: D (Ostgaard et al., 1997²⁵; Vleeming et al., 2002²⁶; Albert et al., 2000²⁷; Wormslev et al., 1994²⁸; Kristiansson et al., 1996²⁹; Mens et al., 1995³⁰ en Van der Wurff et al., 2000^{31,32}, 2004³³).

Therapeutisch proces

5 Evidentie oefentherapeutische behandeling tijdens de zwangerschap (niveau 2 en 3)

Het is aannemelijk dat oefentherapie tijdens de zwangerschap niet effectief is (niveau 2).

Kwaliteit van de gevonden artikelen: A2 (Kihlstand et al., 1999³⁴ en Elden et al., 2005³⁵, 2008³⁶) en B (Wedenberg et al., 2000³⁷; Kvorning et al., 2004³⁸; Nillson-Wikmar et al., 2005³⁹ en Haugland et al., 2006⁴⁰).

Er zijn aanwijzingen dat wateraerobics het ziekteverzuim tijdens de zwangerschap kan terugdringen (niveau 3).
Kwaliteit van het gevonden artikel: A2 (Granath et al., 2006⁴¹).

6 Evidentie fysiotherapeutische behandeling na de bevalling (niveau 2)

Het is aannemelijk dat een fysiotherapeutische behandeling kort na de bevalling gebaseerd op zelfmanagement en graded exposure technieken in combinatie met stabiliserende oefeningen van de buikmusculatuur effectief is op korte termijn.
Kwaliteit van de gevonden artikelen: A2 (Stuge et al., 2004a⁴², 2004b⁴³ en Bastiaenen et al., 2004², 2006³, 2008⁴).

7 Het gebruik van hulpmiddelen (niveau 2 en 3)

Het is niet aannemelijk dat het dragen van een bekkenband tijdens de zwangerschap leidt tot het verminderen van pijn (niveau 2).
Kwaliteit van de gevonden artikelen: A2 (Elden et al., 2005³⁵, 2008³⁶) en B (Nillson-Wikmar et al., 2005³⁹ en Haugland et al., 2006⁴⁰).

Er zijn geen aanwijzingen dat het dragen van een bekkenband na de bevalling leidt tot vermindering van pijn na de bevalling (niveau 3).
Kwaliteit van het gevonden artikel: B (Mens et al., 2000⁴⁴).

Literatuur

- van de Pol G, Brummen HJ van, Bruinse HW, Heintz AP, Vaart CH van der. Pregnancy-related pelvic girdle pain in the Netherlands. *Acta Obstet Gynecol Scand.* 2007;86:416-22.
- Bastiaenen CHG, Bie RA de, Wolters PMJC, Vlaeyen JWS, Bastiaanssen JM, Klabbers ABA, et al. Treatment of pregnancy-related pelvic girdle and/or low back pain after delivery design of a randomized clinical trial within a comprehensive prognostic cohort study. *BMC Public Health.* 2004;4.
- Bastiaenen C, Bie RA de, Wolters PMJC, Vlaeyen JWS, Leffers P, Stelma F, Bastiaanssen JM, Brandt PA van den, Essed GGM. Effectiveness of a tailor-made intervention for pregnancy-related pelvic girdle pain after delivery: Short-term results of a randomized clinical trial [ISRCTN08477490]. *BMC Musculoskel Disord* 2006;7.
- Bastiaenen CHG, Bie RA de, Vlaeyen JWS, Goossens MEJB, Leffers P, Wolters PJ, Bastiaanssen JM, Brandt PA van den, Essed GGM. Long-term effectiveness and costs of a brief self-management intervention in women with pregnancy-related low back pain after delivery. *BMC Pregnancy and Childbirth.* 2008;8:19.
- Bastiaanssen JM, Bastiaenen CHG, Heuts A, Kroese MEAL, Essed GGM, van den Brandt PA van den. Etiology and prognosis of pregnancy-related pelvic girdle pain; design of a longitudinal study. *BMC Public Health.* 2005;5.
- Hansen A, Jensen D, Wormslev M, Minck H, Johansen S, Larsen E, et al. Symptom-giving pelvic girdle relaxation in pregnancy II: Symptoms and clinical signs. *Acta Obstet Gynecol Scand.* 1999;78:111-5.
- Ostgaard HC, Andersson GB. Postpartum low-back pain. *Spine* 1992;17:53-5.
- Svensson H, Andersson G, Hagstad A, Jansson P. The relationship of low-back pain to pregnancy and gynecologic factors. *Spine.* 1990;15:371-5.
- Kristiansson P, Svardsudd K, Schoultz B von. Back pain during pregnancy: a prospective study. *Spine.* 1996;21:702-9.
- Ostgaard HC, Andersson GBJ. Low back pain post partum. *Spine.* 1991;1:1-10.
- Saugstad LF. Persistent pelvic pain and pelvic joint instability. *Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol.* 1991;41:197-201.
- Nwuga VCB. Pregnancy and back pain among upper class Nigerian women. *Aust J Physiother.* 1982;28:8-11.
- Mantle MJ, Greenwood RM, Currey HL. Backache in pregnancy. *Rheumatol Rehabil.* 1977;16:95-101.
- Endresen EH. Pelvic pain and low back pain in pregnant women—an epidemiological study. *Scand J Rheumatol.* 1995;24:135-41.
- Mens JM, Vleeming A, Stoelckart R, Stam HJ, Snijders CJ. Understanding peripartum pelvic pain. Implications of a patient survey. *Spine.* 1996;21:1363-9.
- Worku Z. Prevalence of low-back pain in Lesotho mothers. *J Manipul Physiol Ther.* 2000;23:147-54.
- Damen L, Buyruk HM, Guler Uysal F, Lotgering FK, Snijders CJ, Stam HJ. Pelvic pain during pregnancy is associated with asymmetric laxity of the sacroiliac joints. *Acta Obstet Gynecol Scand.* 2001;80:1019-24.
- Orvieto R, Achiron A, Ben Rafael Z, Gelernter I, Achiron R. Low-back pain of pregnancy. *Acta Obstet Gynecol Scand.* 1994;73:209-14.
- Berg G, Hammar M, Moller Nielsen J, Linden U, Thorblad J. Low back pain during pregnancy. *Obstet Gynecol.* 1988;71:71-5.
- Stapleton DB, MacLennan AH, Kristiansson P. The prevalence of recalled low back pain during and after pregnancy: a South Australian population survey. *Aust NZ J Obstet Gynaecol.* 2002;42:482-5.
- MacLennan AH, Nicolson R, Green RC, Bath M. Serum relaxin and pelvic pain of pregnancy. *Lancet.* 1986;2:243-5.
- Barlow J, Wright C, Sheasby J, Turner A, Hainsworth J. Self-management approaches for people with chronic conditions: a review. *Pat Educ Coun.* 2002;48:177-87.
- Moore JE, Korff M von, Cherkin D, Saunders K, Lorig K. A randomized trial of a cognitive-behavioral program for enhancing back pain self care in a primary care setting. *Pain.* 2000;88:145-53.
- von Korff M, Balderson BH, Saunders K, Miglioretti DL, Lin EH, Berry S, et al. A trial of an activating intervention for chronic back pain in primary care and physical therapy settings. *Pain.* 2005;113:323-30.
- Ostgaard HC, Zetherström G, Roos Hansson E. The posterior pelvic pain provocation test in pregnant women. *Eur Spine J.* 1994;3:258-60.
- Vleeming A, Vries HJ de, Mens JM, Wingerden JP van. Possible role of the long dorsal sacroiliac ligament in women with peripartum pelvic pain. *Acta Obstet Gynecol Scand.* 2002;81:430-6.
- Albert H, Godskenes M, Westergaard J. Evaluation of clinical tests used in classification procedures in pregnancy-related pelvic joint pain. *Eur Spine J.* 2000;9:161-6.
- Wormslev M, Juul AM, Marques B, Minck H, Bentzen L, Hansen TM. Clinical examination of pelvic insufficiency during pregnancy. An evaluation of the interobserver variation, the relation between clinical signs and pain and the relation between clinical signs and physical disability. *Scand J Rheumatol.* 1994;23:96-102.

- 29 Kristiansson P, Svardsudd K. Discriminatory power of tests applied in back pain during pregnancy. *Spine* 1996;21:2337-43.
- 30 Mens JMA, Stam HJ, Vleeming A, Snijders CJ. Active straight leg raising; a clinical approach to the load transfer function of the pelvic girdle. In: Vleeming A, Mooney V, Snijders CJ, Dorman T, eds. Integrating functions of the lumbar spine and sacroiliac joint. Rotterdam: European Conference Organizers; 1995. p. 207-20.
- 31 van der Wurff P, Hagmeijer RH, Meyne W. Clinical tests of the sacroiliac joint. A systemic methodological review. Part 1: reliability. *Manual Therapy*. 2000;5:30-6.
- 32 van der Wurff P, Meyne W, Hagmeijer RH. Clinical tests of the sacroiliac joint. *Man Ther*. 2000;5:89-96.
- 33 van der Wurff P, Buijs J, Groen GJ. Sacroiliac joint pain: clinical assessment and diagnostic accuracy: Utrecht: UMC Utrecht; 2004.
- 34 Kihlstrand M, Stenman B, Nilsson S, Axelsson O. Water-gymnastics reduced the intensity of back/low back pain in pregnant women. *Acta Obstet Gynecol Scand*. 1999;78:180-5.
- 35 Elden H, Ladfors L, Olsen MF, Ostgaard HC, Hagberg H. Effects of acupuncture and stabilising exercises as adjunct to standard treatment in pregnant women with pelvic girdle pain: randomised single blind controlled trial. *BMJ Clin Res*. 2005;330:761.
- 36 Elden H, Hagberg H, Olsen MF, Ladfors L, Ostgaard HC. Regression of pelvic girdle pain after delivery: follow-up of a randomised single blind controlled trial with different treatment modalities. *Acta Obstet Gynecol Scand*. 2008;87:201-8.
- 37 Wedenberg K, Moen B, Norling A. A prospective randomized study comparing acupuncture with physiotherapy for low-back and pelvic pain in pregnancy. *Acta Obstet Gynecol Scand*. 2000;79:331-5.
- 38 Kvorning N, Holmberg C, Grennert L, Aberg A, Akeson J. Acupuncture relieves pelvic and low-back pain in late pregnancy. *Acta Obstet Gynecol Scand*. 2004;83:246-50.
- 39 Nilsson Wikmar L, Holm K, Oijerstedt R, Harms Ringdahl K. Effect of three different physical therapy treatments on pain and activity in pregnant women with pelvic girdle pain: a randomized clinical trial with 3, 6, and 12 months follow-up postpartum. *Spine*. 2005;30:850-6.
- 40 Haugland KS, Rasmussen S, Daltveit AK. Group intervention for women with pelvic girdle pain in pregnancy. A randomized controlled trial. *Acta Obstet Gynecologica Scand*. 2006;85:1320-6.
- 41 Granath AB, Hellgren MS, Gunnarsson RK. Water aerobics reduces sick leave due to low back pain during pregnancy. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs*. 2006;35:465-71.
- 42 Stuge B, Laerum E, Kirkesola G, Vollestad N. The efficacy of a treatment program focusing on specific stabilizing exercises for pelvic girdle pain after pregnancy: a randomized controlled trial. *Spine*. 2004a;29:351-9.
- 43 Stuge B, Veierod MB, Laerum E, Vollestad N. The efficacy of a treatment program focusing on specific stabilizing exercises for pelvic girdle pain after pregnancy: a two-year follow-up of a randomized clinical trial. *Spine*. 2004b;29:E197-203.
- 44 Mens JMA, Snijders CJ, Stam HJ. Diagonal trunk muscle exercises in peripartum pelvi pain: a randomized clinical trial. *Phys Ther*. 2000;80:1164-73.